

ROZDZIAŁ 16

JEDNOOSOBOWE SPÓŁKI SKARBU PAŃSTWA A PROCES PRZEKSZTAŁCENŃ WŁASNOŚCIOWYCH (ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE A DIAGNOZA STANU)

Wprowadzenie

Przekształcenia własnościowe przedsiębiorstw państwowych dokonywane są przez Ministerstwo Skarbu Państwa zgodnie z programami prywatyzacji, których konieczność tworzenia i realizacji wynika z art. 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa¹.

Podstawowym sposobem dokonywania przekształceń własnościowych jest prywatyzacja, prowadzona zgodnie z ustawą z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, metodą pośrednią (kapitałową) oraz metodą bezpośrednią, z uwzględnieniem prywatyzacji realizowanej przez podwyższenie kapitału w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa (zgodnie ze znowelizowaną ustawą o komercjalizacji i prywatyzacji), a także procedury przewidziane w odrębnych ustawach prywatyzacyjnych.

Analizy w niniejszym opracowaniu skupiać się będą wokół prywatyzacji pośredniej, a dokładniej wokół prywatyzacji jednoosobowych spółek Skarbu Państwa.

W latach 2003 - 2006 procesy przekształceń własnościowych sektora państwowego odbywały się na podstawie „Programu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa do roku 2006”. Niniejszy program określa strategię rządu w zakresie kierunków przekształceń własnościowych w Polsce do roku 2006 oraz docelowego kształtu sektora państwowego. Dokument określa zasoby majątkowe Skarbu Państwa, z wyszczególnieniem tych, które są przeznaczone do prywatyzacji jak również uwarunkowania tego procesu w założonych okresach.

Znaczący element Programu stanowią programy restrukturyzacji strategicznych sektorów polskiej gospodarki zapisane w Strategii Gospodarczej Rządu „Przedsiębiorczość – Rozwój – Praca”. Istotną przesłanką dla realizacji Programu jest także pakiet rozwiązań polityki gospodarczej związany z programem naprawy finansów publicznych. Podkreślić przy tym należy, że skala środków, jakie mogą być przeznaczone na wspomaganie procesów restrukturyzacyjnych, zależeć będzie m.in. od poziomu przychodów z prywatyzacji majątku państwowego a także uregulowań europejskich (Program..., 2003, s.3)(Kierunki..., 2002, s.1).

Założonym efektem realizacji „Programu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa do roku 2006”, w tym jednoosobowych spółek Skarbu Państwa powinno być osiągnięcie zasadniczego celu polityki prywatyzacyjnej: wzrost efektywności gospodarowania prywatyzowanych podmiotów i poprawa ich konkurencyjności, a także wspomaganie procesów restrukturyzacji (Program..., 2003, s.3)(Kierunki..., 2002, s.1).

Innym dokumentem określającym kierunkowe zamierzenia Rządu w zakresie prywatyzacji majątku państwowego, warunki i środki realizacji tych zamierzeń oraz przychody z tytułu prywatyzacji i ich rozdysponowanie są „Kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa”². Dokument ten jest tworzony corocznie i przybliża plany prywatyzacyjne w poszcze-

¹ Dz. U. nr 106, poz. 493, z późniejszymi zmianami.

² Obowiązek opracowywania kierunków prywatyzacji wynika z zapisów dwóch aktów prawnych: ustawy z dnia

gólnych sektorach polskiej gospodarki.

Celem przeprowadzonych badań jest analiza dokonanych w Polsce przekształceń własnościowych jednoosobowych spółek Skarbu Państwa oraz konfrontacja dotychczasowego stanu z założeniami programowymi dotyczącymi przebiegu badanych zjawisk.

Punktem wyjścia do realizacji tematu będzie przegląd ważniejszych założeń programowych procesu prywatyzacji w latach 2003 - 2006.

Wybrane założenia „Programu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa do roku 2006” oraz „Kierunków prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2003r.”

Realizacja polityki prywatyzacyjnej państwa zakładała doprowadzenie do zakończenia, w perspektywie do 2006 roku, zasadniczych procesów przekształceń własnościowych polskiej gospodarki, dzięki czemu Polska powinna osiągnąć strukturę własności zbliżoną do realiów Unii Europejskiej, w której udział własności państwowej w gospodarce w chwili tworzenia „Programu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa” wynosił od 10 do 20%.

Do zadań szczegółowych, wynikających z założonych w „Programie prywatyzacji majątku Skarbu Państwa do roku 2006” celów, należało m.in.:

- przekształcenie prywatyzacji w aktywne narzędzie polityki gospodarczej poprzez przeznaczenie części wpływów z prywatyzacji na restrukturyzację i rozwój podmiotów gospodarczych;
- prowadzenie procesów prywatyzacji w dziedzinach o charakterze strategicznym i infrastrukturalnym, zgodnie z harmonogramami restrukturyzacji i prywatyzacji dla poszczególnych branż gospodarki;
- wspomaganie procesów restrukturyzacji tzw. „wrażliwych” sektorów gospodarki, zwłaszcza w aspekcie ich dostosowania do konkurencyjnych warunków funkcjonowania „wspólnego rynku” Unii Europejskiej.

Z uwagi na koncentrację procesów prywatyzacji w sektorach o charakterze strategicznym i infrastrukturalnym, z których większość stała przed koniecznością poprawy swojej pozycji konkurencyjnej w perspektywie akcesji Polski do Unii Europejskiej, a także biorąc pod uwagę spadek koniunktury w kraju i na świecie, rząd w latach 2001 – 2003 przyjął szereg programów restrukturyzacji i prywatyzacji obejmujących najważniejsze branże polskiej gospodarki, w tym mających kluczowe znaczenie m.in. dla bezpieczeństwa finansowego czy energetycznego państwa.

Oznacza to, że przyjęte i realizowane programy restrukturyzacji i prywatyzacji poszczególnych sektorów gospodarki, skorelowane z celami polityki gospodarczej rządu, wyznaczać będą zakres i tempo prywatyzacji majątku Skarbu Państwa.

Procesom prywatyzacji towarzyszyć mają: wzmocnienie nadzoru właścicielskiego wobec spółek Skarbu Państwa i realizacja strategii rozwoju ukierunkowanego na osiągnięcie wzrostu ich wartości (Program..., 2003, s.7).

Tworzenie programów prywatyzacji wymaga znajomości stanu zasobów, które mogą zostać przeznaczone do prywatyzacji.

8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz. U. Nr 106 poz. 493, z późn. zm.), na podstawie której (art. 2, pkt 2) Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa ma obowiązek przygotowania i przedkładania Radzie Ministrów rocznych kierunków prywatyzacji majątku państwowego; ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 155, poz.1014, z późn. zm.), zgodnie z którą (art. 87, pkt 3) do projektu ustawy budżetowej załącza się uzasadnienie zawierające m.in. kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa.

Zasoby Skarbu Państwa a zasoby przeznaczone do prywatyzacji

Obiektywnym warunkiem realizacji programu prywatyzacji jest ilość i wartość zasobów, które mogą być przedmiotem przekształceń własnościowych.

Realizując zapisy ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa, Ministerstwo Skarbu Państwa corocznie opracowuje dokument „Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa”. Ewidencja zasobów majątku państwowego daje podstawy do wyodrębnienia mienia przeznaczonego do prywatyzacji. Warunkiem realizacji przedsięwzięć prywatyzacyjnych jest możliwość dysponowania potencjałem zasobów majątkowych, które mogą stanowić przedmiot przekształceń własnościowych (Program..., 2003, s.11).

Wolny od obciążeń majątek Skarbu Państwa, wg danych na dzień 31 lipca 2003 r., wynosił (łącznie z wartością gruntów w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa i wartością netto innych składników majątku Agencji Nieruchomości Rolnych oraz wkładem majątkowym Skarbu Państwa w jednostkach badawczo-rozwojowych) ok. 93,8 mld zł, na które złożyły się (Program..., 2003, s.11-12):

- majątek przedsiębiorstw państwowych (czynnych) 6,4 mld zł (wartość funduszy własnych wg bilansów),
- majątek Polskich Kolei Państwowych 11,7 mld zł (wartość funduszy własnych wg bilansów),
- grunty Agencji Nieruchomości Rolnych 6,9 mld zł (wartość średniej ceny uzyskanej ze sprzedaży 1 ha),
- inny majątek ANR (dawnej AWRSP) 7,5 mld zł (wartość szacunkowa),
- majątek Jednostek Badawczo-Rozwojowych 4,0 mld zł (wartość funduszy własnych),
- akcje i udziały (w spółkach czynnych) 57,3 mld zł (wartość szacunkowa).

Powyżej przedstawione zostały informacje na temat stanu majątku Skarbu Państwa, kolejno istotne będzie rozpoznanie możliwych do prywatyzacji zasobów majątku państwowego.

Stan zasobów majątkowych Skarbu Państwa w 2003 roku, które mogły zostać sprywatyzowane był bardzo zróżnicowany. Znaczna ich część wymagała gruntownej restrukturyzacji i modernizacji, co oznaczało konieczność wcześniejszego dokapitalizowania podmiotów, ewentualnie obciążenia potencjalnych inwestorów kosztami niezbędnych modernizacji i dostosowań rynkowych. Tylko niewielką część zasobów można było sprywatyzować bez ponoszenia nakładów restrukturyzacyjnych.

Potencjalne zasoby majątku państwowego do prywatyzacji zidentyfikowano w takich sektorach, jak np.: stoczniowy, hutniczy, przemysłu obronnego, górnictwa węgla kamiennego, energetyczny, gazowy, naftowy, chemii ciężkiej, farmaceutyczny, ubezpieczeniowy, instytucji finansowych transportu, wydawnictw i poligrafii, uzdrowisk, a także przemysłu lekkiego czy jednostek badawczo rozwojowych.

Ponadto plany w 2003 roku obejmowały rozpoczęcie procesu przekształceń własnościowych w służbie zdrowia. Z uwagi na założenie, że procesy prywatyzacji koncentrować się będą w dziedzinach o charakterze strategicznym i infrastrukturalnym, a także biorąc pod uwagę trudną sytuację gospodarczą w kraju i na świecie, rząd przyjął szereg programów dla najważniejszych branż polskiej gospodarki (Program..., 2003, s.13). Opracowano program dla:

- sektora bankowego i ubezpieczeniowego „Zarys strategii wobec banków z pośrednim i bezpośrednim udziałem Skarbu Państwa na tle sektora bankowego w Polsce”(czerwiec 2002),
- rynku kapitałowego „Zarys strategii rozwoju rynku kapitałowego” (marzec 2002),

- sektora energetycznego „Ocena realizacji i korekta założeń polityki energetycznej Polski do 2020 roku” (kwiecień 2002),
- sektora gazowniczego „Ocena realizacji i korekta założeń polityki energetycznej Polski do 2020 roku” (kwiecień 2002).
- sektora paliwowo-naftowego „Program restrukturyzacji i prywatyzacji sektora naftowego”,
- sektora chemii ciężkiej „Strategia rozwoju sektora chemicznego w Polsce do roku 2010”(czerwiec 2002),
- sektora hutniczego „Program restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali – aktualizacja 2002”(marzec 2002),
- sektora farmaceutycznego „Kierunkowe założenia restrukturyzacji i prywatyzacji sektora farmaceutycznego w Polsce”(lipiec 2002),
- sektora przemysłu obronnego „Strategia przekształceń strukturalnych przemysłowego potencjału obronnego w latach 2002-2005”,
- sektora uzdrowisk – kontynuacja procesów prywatyzacji z uwzględnieniem zapisów „Programu Narodowej Ochrony Zdrowia”,
- sektora cukrowniczego – nowelizacja ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku regulacji rynku cukru (Dz.U. Nr 76, poz. 810, z późn. zm.),
- sektora spirytusowego „Strategia prywatyzacji spółek i przedsiębiorstw przemysłu spirytusowego” (1999),
- sektora transportu – ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz.U. Nr 84, poz. 948, z późn. zm.),
- sektora morskiego – ustawa o restrukturyzacji i udzielaniu pomocy publicznej dla sektora żeglugi morskiej oraz znowelizowana ustawa o Polskim Rejestrze Statków.

Dokonując analiz procesu przekształceń własnościowych w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa istotne jest również wskazanie na wartość posiadanych akcji tych podmiotów przez Skarb Państwa.

Stan akcji i udziałów Skarbu Państwa oraz spółek z udziałem Skarbu Państwa przedstawiony został w „Sprawozdaniu o stanie mienia Skarbu Państwa. Majątek Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych”. Według tego dokumentu na koniec roku 2003 istniało 1775 spółek z udziałem Skarbu Państwa.

Ogółem wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa oszacowana została na 98,2 mld zł, z czego:

- 74,3 mld zł to wartość akcji 555 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa (ich kapitałów własnych),
- 6,6 mld zł to wartość akcji i udziałów w 72 spółkach w obrocie publicznym,
- 17,3 mld zł to wartość akcji i udziałów w pozostałych 1148 spółkach.

Największą wartość mają akcje jednoosobowych spółek Skarbu Państwa prowadzących działalność w branży energetycznej, przemyśle naftowo-gazowym, transporcie kolejowym, przemyśle chemicznym i bankowości (Sprawozdanie..., 2004, s.77).

Diagnoza stanu procesów prywatyzacji jsSP w latach 2003 – 2006

Przekształcenia własnościowe w ramach prywatyzacji pośredniej przebiegają w dwóch etapach: utworzenie przedsiębiorstwa państwowego jednoosobowej spółki Skarbu Państwa (czyli komercjalizacja), a następnie jej prywatyzacja (w tym w latach 1995-1996 wniesienie do NFI). W statystykach prywatyzacyjnych przez prywatyzację rozumie się faktycznie rozpo-

część prywatyzacji, tj. zbycie co najmniej części akcji należących początkowo w stu procentach do Skarbu Państwa. Od 1997 roku prywatyzację kapitałową mniejszych firm prowadziła głównie Agencja Prywatyzacji, Ministerstwo Skarbu Państwa zaś koncentruje się na sprzedaży dużych, ważnych przedsiębiorstw (Bałtowski, 2002, s.189).

Przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, mimo że nie skutkuje nową formą własności, powoduje istotne zmiany w sposobie funkcjonowania poddanego transformacji podmiotu gospodarczego. Jednoosobowa spółka Skarbu Państwa jest osobą prawną całkowicie różną od przedsiębiorstwa państwowego, ale także posiada wiele cech specyficznych, nie występujących w typowych spółkach prawa handlowego. Ustawodawca traktując tę formę w znacznej mierze jako przejściową pomiędzy własnością państwową a prywatną, zastosował szereg rozwiązań nie spotykanych w spółkach działających jedynie w oparciu o przepisy prawa handlowego. Ustawa o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (wcześniej ustawa o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych) odmiennie reguluje niektóre kwestie związane z funkcjonowaniem jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, niż czyni to kodeks spółek handlowych (wcześniej kodeks handlowy) (Dobrowolski, 2003, s.126).

Do końca grudnia 2006 r. w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa przekształcono 1588 przedsiębiorstw państwowych (w tym 4 w 2006 r.). Powstało 1520 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa oraz 14 spółek z udziałem wierzycieli, obejmujących udziały w zamian za wierzytelności. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa powstałe w celu innym niż prywatyzacja tworzone były często na bazie dwóch lub więcej przedsiębiorstw państwowych, stąd liczba przedsiębiorstw skomercjalizowanych jest większa od liczby powstałych spółek. Z 1520 powstałych jednoosobowych spółek Skarbu Państwa 512 wniesiono do narodowych funduszy inwestycyjnych, a 354 sprywatyzowano drogą pośrednią.

Tabela 1. Stan jednoosobowych spółek Skarbu Państwa w latach 2003 – 2006

Rok		2003	2004	2005	2006
Przedsiębiorstwa objęte procesem przekształceń własnościowych	Ilość	75	107	98	35
	Ilość narastająco	7058	7165	7263	7298
Przedsiębiorstwa przekształcone w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa	Ilość	7	26	15	4
	Ilość narastająco	1543	1569	1584	1588

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2006r., Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2007.

W końcu 2006 roku działalność gospodarczą prowadziło nadal 1216 spośród 1534 spółek powstałych w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych (79,3%). Z pozostałych jednostek 12,6% uległo likwidacji lub ogłosiło upadłość, a 8,1% zostało wcześniej wchłoniętych albo przejętych przez inne podmioty gospodarcze.

Wśród 354 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, działających od chwili powstania w niezmienionej formie prawnej, w końcu grudnia 2006 r. 43,8% stanowiły podmioty prowadzące działalność związaną z przetwórstwem przemysłowym, w tym głównie produkujące maszyny i urządzenia oraz wytwarzające artykuły spożywcze i napoje (odpowiednio 8,2% i 5,6% wszystkich jednoosobowych spółek Skarbu Państwa).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2006 r. jednoosobowe spółki Skarbu Państwa zatrudniały ogółem 220,3 tys. osób, w tym w zakresie wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, wodę – 62,7 tys. osób, górnictwa – 61,4 tys. osób, przetwórstwa przemysłowego – 54,3 tys. osób. Znaczną większość (76,3%) stanowiły podmioty o liczbie pracujących powy-

żej 99 osób (Prywatyzacja, 2007).

Od roku 2003 wzrósł odsetek jednoosobowych spółek Skarbu Państwa osiągających zysk i tym samym zmalał odsetek ponoszących straty. Jak można zaobserwować w tabeli 2 w 2003r. zysk netto osiągało 60,5% (stratę 39,5%), a w roku 2006 już 70,1% (stratę 29,9%).

Tabela 2. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa objęte procesem prywatyzacji według osiągniętego wyniku finansowego w latach 2003 – 2006.

Rok	Liczba podmiotów	Odsetek podmiotów			
		Osiągających zysk		Przynoszących straty	
		brutto	netto	Brutto	netto
2003	337	60,5	60,5	39,5	39,5
2004	333	66,4	65,8	33,6	34,2
2005	319	64,6	63,9	35,4	36,1
2006	308	71,1	70,1	28,9	29,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2003r.”, „Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2004r.”, „Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2005r.”, „Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2006r.”, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Departament Statystyki Przedsiębiorstw i Rejestrów, Warszawa 2004 – 2007.

Odnutowano również wzrost efektywności działania jsSP w latach 2004 – 2006 (tabela 3). Przychody z całokształtu działalności zwiększyły się z 55 051,5 mln zł w 2004 r. do 74 005,4 mln zł w 2006r.

Tabela 3. Efektywność jednoosobowych spółek Skarbu Państwa w latach 2004-2006

Wyszczególnienie	2004	2005	2006
Przychody z całokształtu działalności w mln zł	55 051,5	71 919,9	74 005,4
Dynamika (2004=100)	100,0	129,5	134,4
Dynamika (rok poprzedni=100)	-	129,5	103,8
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w mln zł	53 361,1	67 644,3	70 795,1
Dynamika (2004=100)	100,0	126,8	132,7
Dynamika (rok poprzedni=100)	-	126,8	104,7
Zatrudnienie w tys. osób	130,3	136,6	134,9
Dynamika (2004=100)	100,0	104,8	103,5
Dynamika (rok poprzedni=100)	-	104,8	98,7
Rentowność sprzedaży w %	3,7	4,0	5,6
Rentowność obrotu netto w %	0,1	3,9	5,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie K. Łach, J. Rutkowska: Raport o sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa z co najmniej 25% udziałem Skarbu Państwa w kapitale zakładowym w 2006 r., Raport z badań zamówionych i sfinansowanych przez Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa 2008r., s. 24.

Sytuacja ekonomiczno-finansowa jednoosobowych spółek Skarbu Państwa w badanym okresie przedstawia się dość korzystnie w obszarze dynamiki przychodów zarówno z całkowitej działalności jak i ze sprzedaży. W obu tych obszarach spółki wykazywały dużo większą dynamikę przychodów niż cały sektor przedsiębiorstw, przewyższając ją o

około 15 punktów procentowych w pierwszym przypadku i około 13 p.p. w drugim.

Rentowność sprzedaży w badanych spółkach wzrosła z 3,7% w 2004 r. do 5,6% w roku 2006, w którym spółki zrealizowały zysk na poziomie całej gospodarki (5,5 %), od czego były dalekie w latach wcześniejszych. Rentowność obrotu netto w przeciągu analizowanych trzech lat uległa również znacznej poprawie. W roku 2004 pozostawała znacznie poniżej przeciętnej (0,1 % jsSP wobec 4,8 % całej gospodarki), w 2005 r. zrównała się z gospodarką osiągając 3,9 %, a w 2006 r. nieznacznie ją przekroczyła (5,1 % jsSP wobec 4,7 % całej gospodarki) (Łach, Rutkowska, 2008, s.24).

Produktywność aktywów badanych przedsiębiorstw (relacja przychodów ze sprzedaży do wartości aktywów ogółem) pozostawała w całym analizowanym okresie na dość niskim poziomie przyjmując wartość 1,0 w 2006r. i w 2005 r. oraz 0,9 w 2004 r.

Tabela 4. Produktywność aktywów i wydajność pracy w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa w latach 2004-2006

Lata	Produktywność aktywów	Aktywa trwałe na 1 zatrudnionego (tys. zł/os.)	Wydajność pracy (tys. zł/os.)
2004	0,9	358,3	422,4
2005	1,0	372,5	521,8
2006	1,0	380,6	548,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie K. Łach, J. Rutkowska: Raport o sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa z co najmniej 25% udziałem Skarbu Państwa w kapitale zakładowym w 2006 r., Raport z badań zamówionych i sfinansowanych przez Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa 2008r, s.38.

Wydajność pracy w analizowanej grupie przedsiębiorstw uległa istotnej poprawie. W ciągu trzech lat przychody na jednego zatrudnionego wzrosły z 422,4 tys. zł rocznie do 548,5 tys. zł., przy jednoczesnym znacznym wzroście wartości aktywów trwałych przypadających na 1 pracownika z 358,3 tys. zł do 380,6 tys. zł. Wzrost technicznego uzbrojenia pracy wydaje się zatem jedną z głównych przyczyn rosnącej wydajności pracy.

Od początku okresu prywatyzacji do końca 2006 r. sprywatyzowano pośrednio 354 jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, w tym 5 w 2006 r. W 155 spółkach prywatyzacji dokonano z udziałem kapitału zagranicznego. Spółki sprywatyzowane w 2006 r. działały w formie jednoosobowej spółki Skarbu Państwa średnio 7,5 roku.

Tabela 5. Planowane i osiągnięte wpływy z prywatyzacji w latach 2003 – 2006.

Rok	Planowane wpływy z prywatyzacji (w mln zł)	Wykonanie	Procentowe wykonanie	Planowane wpływy z prywatyzacji kapitałowej	Wykonanie	Procentowe wykonanie
2003	9 100,0	4143,4	45,53	8 700,0	3905,9	44,90
2004	8 830,0	10 254,0	116,13	8 580,0	9976,0	116,27
2005	5 668,1	3 847,7	67,88	5 428,1	3015,4	55,55
2006	5 500,0	621,9	11,31	5 300,0	268,8	5,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Zestawienie przychodów z prywatyzacji – stan na 31.12.2006, Zestawienie przychodów z prywatyzacji stan na 31.12.2005, Zestawienie przychodów z prywatyzacji – stan na 31.12.2004, Zestawienie przychodów z prywatyzacji – stan na 31.12.2003, Departament Budżetu i Finansów, 23.02.2007, 03.02.2006, 16.03.2005; Kie-

runki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2003r, Kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2004r., Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa 2002 – 2003. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2003r., Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2004r., Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2005r., Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2006r., Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2004-2007.

Według danych Ministerstwa Skarbu Państwa przychody z prywatyzacji pośredniej w 2006 roku wyniosły 268,8 mln zł (3015,3 mln zł w roku 2005).

W końcu 2006 r. działalność gospodarczą prowadziło 297 spośród 354 powstałych tą drogą spółek (w tym 92 z udziałem inwestorów zagranicznych). W strukturze branżowej 70,7% stanowiły podmioty prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego, w tym głównie produkujące artykuły spożywcze i napoje (12,5% ogółu spółek sprywatyzowanych pośrednio) oraz maszyny i urządzenia (10,1%).

W 2006 r. spółki sprywatyzowane metodą pośrednią łącznie wypracowały dodatni wynik finansowy: brutto wynoszący 13145,3 mln zł (wobec 10264,5 mln zł w 2005 r.) i netto w wysokości 10638,5 mln zł (wobec 8599,3 mln w 2005 r.). Podmioty tej grupy wykazały w roku 2006 rentowność znacznie lepszą aniżeli rok wcześniej: wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto ukształtowały się odpowiednio na poziomie 10,1% i 8,1% (w 2005 r. odpowiednio 8,6% i 7,2%). Wskaźnik poziomu kosztów wyniósł 89,9% wobec 91,4% przed rokiem. Zysk brutto i zysk netto osiągnęło 79,1% spółek. Znacznie korzystniej kształtowały się podstawowe relacje ekonomiczne w spółkach sprywatyzowanych z wyłącznym udziałem kapitału krajowego niż w tych z udziałem inwestorów zagranicznych (Prywatyzacja, 2007).

Spółki sprywatyzowane pośrednio najlepszą kondycją ekonomiczną charakteryzowały się podmioty prowadzące działalność związaną z transportem, gospodarką magazynową i łącznością.

Tabela 6. Relacje ekonomiczne w latach 2003-2006r. w spółkach sprywatyzowanych pośrednio według rodzaju działalności

Wyszczególnienie	Wskaźnik w %			
	Poziom kosztów	Rentowności obrotu		Płynności I stopnia
		Brutto	Netto	
Ogółem	89,9	10,1	8,1	40,7
W tym:				
Przetwórstwo przemysłowe	93,5	6,5	5,3	25,0
Budownictwo	102,5	-2,5	-2,8	37,3
Handel i naprawy	97,0	3,0	2,7	50,9
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	88,5	11,5	9,7	19,1

Źródło: Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2006r, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, 2007.

Na 2003 r. zaplanowano realizację przychodów z prywatyzacji na kwotę 9,1 mld zł, z tego 8,7 mld zł z prywatyzacji pośredniej i z prywatyzacji bezpośredniej – 0,4 mld zł.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych (art. 3 ust. 1, pkt 3 lit. b) środki z prywatyzacji majątku Skarbu Państwa traktowane są jako element przychodów budżetowych. Ustawa Budżetowa na 2003 r. określiła przychody z prywatyzacji w kwocie 7 400,0 mln zł.

W roku 2003, w ujęciu brutto, tj. przed ustawowymi potrąceniami na środki specjalne oraz na inne ustawowo określone cele, Ministerstwo Skarbu Państwa zrealizowało przychody z pry-

watywacji w kwocie. 4 143,5 mln zł tj. 45,5% planu. Uwzględniając stan prawny na dzień 31 grudnia 2003 r. kwota 4 143,5 mln zł uzyskanych przychodów z prywatyzacji została rozdysponowana następująco (Ocena..., 2004, s.26):

- 2 962,9 mln zł – budżet państwa;
- 1 097,7 mln zł – środki pozostające w gestii Ministra Skarbu Państwa (zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji), z tego: 621,5 mln zł – Fundusz Restrukturyzacji Przedsiębiorców, 393,3 mln zł – Fundusz Reprywatyzacji, 82,9 mln zł – Fundusz Skarbu Państwa, na pokrycie kosztów prywatyzacji, gospodarowania mieniem SP oraz inne zadania ustawowe nałożone na Ministra Skarbu Państwa;
- 82,9 mln zł – środki przekazane do dyspozycji Ministra Nauki i Informatyzacji.

Na 2004 r. zaplanowano realizację przychodów z prywatyzacji na kwotę 8,83 mld zł, z tego 8,58 mld zł z prywatyzacji pośredniej i z prywatyzacji bezpośredniej – 0,25 mld zł.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych (art. 3 ust. 1, pkt 3 lit. b) środki z prywatyzacji majątku Skarbu Państwa traktowane są jako element przychodów budżetowych. Ustawa Budżetowa na 2004 r. określiła przychody z prywatyzacji na kwotę 7,0 mld zł.

W roku 2004, w ujęciu brutto, tj. przed ustawowymi potrąceniami na środki specjalne oraz na inne ustawowo określone cele, Ministerstwo Skarbu Państwa zrealizowało przychody z prywatyzacji w kwocie 10 254,0 mln zł (tj. o 16,1% więcej niż zakładano, patrz zał. nr 2). Uwzględniając stan prawny na dzień 31 grudnia 2004 r. kwota 10 254,0 mln zł uzyskanych przychodów z prywatyzacji została rozdysponowana następująco (Ocena..., 2005, s.28):

- 7 370,5 mln zł – budżet państwa;
- 2 595,9 mln zł – środki pozostające w gestii Ministra Skarbu Państwa (zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji), z tego: 1 538,1 mln zł – Fundusz Restrukturyzacji Przedsiębiorców, 852,7 mln zł – Fundusz Reprywatyzacji, 205,1 mln zł – Fundusz Skarbu Państwa, na pokrycie kosztów prywatyzacji, gospodarowania mieniem SP oraz inne zadania ustawowe nałożone na Ministra Skarbu Państwa;
- 205,1 mln zł – środki przekazane do dyspozycji Ministra Nauki i Informatyzacji,
- 15,0 mln zł - podwyższenie kapitału Agencji Rozwoju Przemysłu S.A.,
- 15,0 mln zł - wniesienie na majątek Fundacji na rzecz Nauki Polskiej,
- 52,5 mln zł – rezerwa uwłaszczeniowa na środek specjalny Ministra Gospodarki i Pracy.

W „Kierunkach prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2005r.” zaplanowano realizację przychodów z prywatyzacji w wysokości 5,7 mld zł.

W roku 2005, w ujęciu brutto Ministerstwo Skarbu Państwa zrealizowało przychody z prywatyzacji w kwocie 3 847,7 mln zł. Uzyskane przychody zostały rozdysponowane następująco (Ocena..., 2006, s.31):

- 2 772,2 mln zł przekazanych zostało do budżetu państwa;
- 866,7 mln zł pozostało w gestii Ministra Skarbu Państwa (zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji), z tego przekazano: 577,2 mln zł na Fundusz Restrukturyzacji Przedsiębiorców (art.56 1.2. uokip), 212,5 mln zł na Fundusz Reprywatyzacji (art.56 1.1. uokip), 77,0 mln zł na Fundusz Skarbu Państwa, na pokrycie kosztów prywatyzacji, gospodarowania mieniem SP oraz inne zadania ustawowe nałożone na Ministra Skarbu Państwa (art. 56 1.3 uokip),
- 77,0 mln zł na Fundusz Nauki i Technologii Polskiej (art. 56 1.4 uokip),
- 130,9 mln zł na Fundusz Pracy (art. 56 3 uokip)
- 0,9 mln zł na rezerwy poręczeniowe i gwarancje SP (art. 27 ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielonych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne).

W „Kierunkach prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2006 r.” zaplanowano reali-

zając przychodów z prywatyzacji w wysokości 5 500,0 mln zł. W roku 2006, w ujęciu brutto Ministerstwo Skarbu Państwa zrealizowało przychody z prywatyzacji w kwocie 621,9 mln zł co stanowi 11,3 % wykonania planu. Uzyskane przychody zostały rozdysponowane następująco (Ocena..., 2007, s.32):

- 455,3 mln zł przekazanych zostało do budżetu państwa;
- 151,7 mln zł pozostało w gestii Ministra Skarbu Państwa (zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji), z tego przekazano: 93,3 mln zł na Fundusz Restrukturyzacji Przedsiębiorców (art.56 1.2. uokip), 46,0 mln zł na Fundusz Reprywatyzacji (art.56 1.1. uokip), 12,4 mln zł na Fundusz Skarbu Państwa, na pokrycie kosztów prywatyzacji, gospodarowania mieniem SP oraz inne zadania ustawowe nałożone na Ministra Skarbu Państwa (art. 56 1.3 uokip),
- 12,4 mln zł na Fundusz Nauki i Technologii Polskiej (art. 56 1.4 uokip),
- 5,6 mln zł na Fundusz Pracy (art. 56 3 uokip)
- 5,9 mln zł na Fundusz im. Komisji Edukacji Narodowej (art.56.1a uokip).

Ponadto

- 9,0 mln zł zwrot do budżetu nadwyżki Funduszu Skarbu Państwa pochodzącej z prywatyzacji (art. 56.4 uokip).

Podsumowanie

Okres, którego dotyczą przedstawione analizy przekształceń własnościowych w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa, był okresem dobrej koniunktury gospodarczej w Polsce.

Począwszy od 2003 roku, możemy mówić o zdecydowanej poprawie sytuacji gospodarczej naszego kraju. Dynamiczne przyspieszenie gospodarki aż do 5,3% w 2004 roku uległo następnie spowolnieniu w 2005 roku (wzrost PKB o 3,5%), by w 2006 r. osiągnąć najwyższe od 1997 roku tempo wzrostu gospodarczego - realnie 6,2 %. Wzmocnienie dynamiki PKB nastąpiło głównie na skutek przyspieszenia tempa wzrostu wartości dodanej brutto w sektorze usług rynkowych (5,3 %), których udział w tworzeniu wartości dodanej brutto stanowił w 2006 r. ok. 44 % oraz wzrostu w przemyśle (udział ok. 22 %) – do 10 %. Niska inflacja, wzrost płac i świadczeń społecznych oraz kredytów wpływały na znaczną dynamikę spożycia indywidualnego, co w konsekwencji umocniło wpływ popytu krajowego (w tym inwestycyjnego) w kreowaniu wzrostu gospodarczego. Utrzymująca się w ostatnich latach korzystna sytuacja finansowa przedsiębiorstw, rosnący popyt, wysokie wskaźniki wykorzystania mocy produkcyjnych oraz możliwości korzystania z funduszy unijnych wpłynęły na ożywienie procesów inwestycyjnych (Łach K, Rutkowska J., 2008, s.18).

Z przedstawionych w opracowaniu analiz wynika, iż analizowany okres 2003 – 2006 był okresem sprzyjającym dla jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i dokonywanych w nich procesów prywatyzacji. Spółki poprawiły efektywność gospodarowania o czym mogą świadczyć wzrost produktywności i poprawa wydajności pracy, coroczny wzrost wskaźnika rentowności, a także zwiększenie odsetka jsSP osiągających zysk.

Przebieg procesów prywatyzacji w badanych podmiotach nie odbywał się w pełni zgodnie z założeniami, jednak to właśnie prywatyzacja jsSP przynosiła największe przychody prywatyzacyjne. Można zastanawiać się, czy wypracowane pozytywne wartości wskaźników są zasługą dokonywanych procesów restrukturyzacji i prywatyzacji czy jedynie dobrej koniunktury gospodarczej. Z pewnością korzystna koniunktura była czynnikiem wspomagającym spółki zarówno w poprawie funkcjonowania, jak też w przeprowadzanych procesach przekształceń własnościowych, jednak trudno tutaj dokonać jednoznacznej oceny.

Dane Ministerstwa Skarbu Państwa oraz Głównego Urzędu Statystycznego pozwalają na stwierdzenie, że część założeń programowych prywatyzacji majątku Skarbu Państwa,

w tym jednoosobowych spółek Skarbu Państwa została zrealizowana, a część tylko w ograniczonym stopniu. Dokonane w opracowaniu analizy krótkookresowe (2003-2006) nie dają kompletnego obrazu zmian, a dane pochodzą z różnych źródeł (MSP, GUS) przez co nie są w pełni porównywalne. Jednak dokonane badania wskazują, że przeprowadzenie prywatyzacji pośredniej (komercjalizacja, a kolejno sprzedaż akcji jsSP) poprawiło efektywność funkcjonowania badanej grupy przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa pozyskały inwestorów i poprzez poprawę efektywności działania stały się również bardziej konkurencyjne.

Z prywatyzacji, w tym również prywatyzacji jsSP oczekiwano przychodów w określonej wysokości (tabela 5), odpowiednio 8700, 8580, 5428,1 i 5300 mln zł. Założona wielkość przychodów została zrealizowana jedynie w roku 2004, w 2003 i 2005 zrealizowano około połowy, a w 2006 jedynie 5% przychodów. Przyczyny niezrealizowania planowanych wielkości przychodów mogą być różne, można się ich doszukiwać zarówno po stronie uwarunkowań politycznych panujących w analizowanych okresach jak i po stronie opóźnień procesów konsolidacyjnych i restrukturyzacyjnych, prowadzonych w znacznej części podmiotów i branż przeznaczonych do prywatyzacji.

Innym deklarowanym celem było wspomaganie procesów restrukturyzacji. Realizacji tego celu dokonywano poprzez coroczne przeznaczanie części wpływów z prywatyzacji majątku Skarbu Państwa na Fundusz Restrukturyzacji Przedsiębiorców. W latach 2003, 2004 i 2006 przeznaczono na ten cel 15% przychodów z prywatyzacji, a w roku 2005 aż 22%.

Część procesów przekształceń własnościowych została zakończona przez co nastąpiła zmiana w strukturze polskiej gospodarki i zbliżenie do realiów Unii Europejskiej. Struktura własnościowa polskiej gospodarki zmieniła się w analizowanym okresie na korzyść sektora prywatnego, co jest po części wynikiem dokonywanych procesów prywatyzacji, a w znacznie większym stopniu zasługą szybko rozwijającego się nowo powstającego sektora prywatnego.

Sektor państwowy w ostatnich latach uległ zmniejszeniu³, wobec czego perspektywa osiągnięcia struktury własnościowej państw Europy Zachodniej nie wydaje się tak odległa, jak to miało miejsce na początku lat 90. Należy jednak pamiętać, że w tym samym okresie także w krajach Europy Zachodniej nastąpiły znaczne zmiany w strukturze własności gospodarki. Podczas gdy na początku lat 90. w krajach tych normą był udział sektora państwowego w gospodarce rzędu 15 -20%, obecnie jest to raczej rząd kilku, do kilkunastu procent⁴.

BIBLIOGRAFIA:

1. Bałtowski M., (2002), Przekształcenia własnościowe przedsiębiorstw państwowych w Polsce, Wyd. Nak. PWN, Warszawa.
2. Błaszczyk B., Sektor publiczny w Polsce i na świecie a polityka prywatyzacji, www.pte.pl.
3. Dobrowolski K., (2003), Prywatyzacja kapitałowa w procesie transformacji systemu go-

³ Według szacunków EBRD (The European Bank for Reconstruction and Development) udział sektora prywatnego w tworzeniu PKB w Polsce osiągnął w 2006r. ok. 75%. Według danych GUS na koniec 2005 r., udział sektora publicznego w tworzeniu dochodu wahał się w zależności od stosowanej miary od kilkunastu do 20%. Np. udział przedsiębiorstw sektora publicznego w przychodach przedsiębiorstw z całokształtu działalności ogółem osiągnął 16,06%, w produkcji sprzedanej przemysłu udział ten był 17,5%, w produkcji globalnej kraju udział sektora publicznego wyniósł 19,9%, a w tworzeniu PKB brutto wartość dodana sektora publicznego wyniosła 21,9%. Natomiast udział pracujących w sektorze publicznym wśród wszystkich pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w 2005 r. sięgał jeszcze 28,4%, a także udział sektora publicznego w inwestycjach sięgnął 34,9% inwestycji ogółem. Por. Rocznik Statystyczny GUS 2006, str. 236, 493, 568, 646, 675, 677, za (Błaszczyk, s.4).

⁴ Mierzonych wielkością zatrudnienia. Pod względem udziału w tworzeniu PKB wskaźnik ten jest podobnego rzędu. Szerzej: Ministerstwo Skarbu Państwa (2005), za Ibidem, s.5.

- spodarczego w Polsce, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
4. Kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2003r., (2002), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 5. Kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2004r., (2003), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 6. Łach K., Rutkowska J., (2008), Raport o sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa z co najmniej 25% udziałem Skarbu Państwa w kapitale zakładowym w 2006 r., Raport z badań zamówionych i sfinansowanych przez Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa, s. 24.
 7. Ocena przebiegu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2003 roku (2004), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 8. Ocena przebiegu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2004 roku (2005), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 9. Ocena przebiegu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2005 roku (2006), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 10. Ocena przebiegu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa w 2006 roku (2007), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 11. Program prywatyzacji majątku Skarbu Państwa do roku 2006, (2003), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 12. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2003r., (2004), Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa.
 13. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2004r., (2005), Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa.
 14. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2005r., (2006), Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa.
 15. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2006r., (2007), Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa.
 16. Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa. Majątek Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych na dzień 31 grudnia 2003, (2004), Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa.
 17. Zestawienie przychodów z prywatyzacji – stan na 31.12.2006, (23.02.2007), Departament Budżetu i Finansów.
 18. Zestawienie przychodów z prywatyzacji stan na 31.12.2005, (03.02.2006), Departament Budżetu i Finansów.
 19. Zestawienie przychodów z prywatyzacji – stan na 31.12.2004,(16.03.2005), Departament Budżetu i Finansów.
 20. Zestawienie przychodów z prywatyzacji – stan na 31.12.2003, Departament Budżetu i Finansów.